Ulkoministeriö
Utrikesministeriet
Oikeuspäällikkö Kaija Suvanto

VN/15900/2022
VN/15900/2022-UM-41

23.11.2022

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Asiantuntijalausunto; hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 193/2022 vp)

Ehdotetut muutokset

Eduskunnan hyväksyttäväksi esitetään lakia kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain muuttamisesta sekä lain muutokseen kytkeytyviä toimialakohtaisen lainsäädännön muutoksia. Esityksellä mahdollistettaisiin ylimpien valtioelinten päätöksenteko Suomen viranomaisten osallistumisesta tilanteisiin, joissa ei ole selkeää avunpyyntöä. Toimialakohtaisen lainsäädännön muutoksilla mahdollistettaisiin Suomen viranomaisten toimintakyky lain soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa.

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain soveltamisalaa (1 §) ehdotetaan muutettavaksi siten, että se kattaisi kansainvälisen avun lisäksi myös Suomen kansallisesta tarpeesta, ilman ulkopuolista pyyntöä tapahtuvan Suomen viranomaisen toiminnan itsenäisesti tai toista Suomen viranomaista tukien Suomen alueen ulkopuolella kansainvälisen oikeuden rajoitukset huomioiden. Tämä toteutettaisiin lisäämällä 1 §:ään käsite ”*muu kansainvälinen toiminta*”. Muuta kansainvälistä toimintaa voisi olla esim. evakuoinnin toteuttaminen tai panttivankitilanteen selvittämiseen osallistuminen. Lisäksi lain 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi käsite ”*yhteistoiminta*”, jonka tarkoituksena on selventää, että lakia voitaisiin soveltaa myös Suomen keskeisimpien kumppanien kanssa tapahtuvaan yhteistoimintaan, esimerkiksi Suomen ja Ruotsin väliseen aluevalvontayhteistyöhön.

Laissa säädettyjä kiireellisiä päätöksentekomenettelyjä (4 ja 5 §) ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että niihin sisältyvä maantieteellinen rajaus poistettaisiin. Maantieteellisen rajauksen johdosta säännösten soveltamisala on muodostunut hyvin kapeaksi. Maantieteellisen rajauksen poisto ei kuitenkaan estäisi sitä, että avun tai toiminnan kohteena taikka pyytäjänä oleva toinen valtio otettaisiin tosiasiallisesti huomioon päätöksentekoon liittyvässä poliittisessa harkinnassa. Sotilaallisia voimakeinoja koskevan kiireellisyysmenettelyn (5 §) rajauksia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi vähemmän tilannekohtaisiksi kuitenkin niin, että kiireellisyysmenettely koskisi edelleen erittäin poikkeuksellisia tilanteita.

Toimialakohtaiseen lainsäädäntöön esitetään tehtäväksi muutokset, jotka mahdollistavat avun antamisen sekä muuhun kansainväliseen toimintaan tai yhteistoimintaan osallistumisen näin päätettäessä.

Säätämisjärjestys

Kansainvälistä apua koskevan lainsäädännön, ml. siihen kytkeytyvän toimialakohtaisen lainsäädännön muutokset eivät poikkea niistä lähtökohdista, joihin perustuslakivaliokunta on ottanut jo aiemmin kantaa kyseistä lainsäädäntöä säädettäessä (HE 72/2016 vp – PeVL 64/2016 vp ja PeVL 17/2017 vp, HE 94/2016 vp - PeVL

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	S-posti, internet E-post, internet E-mail, internet
Ulkoministeriö PL 176 00023 Valtioneuvosto	Ulkoministeriö Laivastokuja 3 00160 Helsinki	+358 2 951 6001	+358 9 629 840	kirjaamo.um@formin.fi www.um.fi

65/2016 vp sekä HE 107/2016 vp – PeVL 66/2016 vp). Perustuslakivaliokunta on kyseisissä lausunnoissa pitänyt esityksiä ongelmattomina mm. perustuslain täysivaltaisuutta (perustuslain 1 § 1 mom), Suomen osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön (perustuslain 1 § 3 mom.), julkisen vallan käytön (perustuslain 2 § 3 mom.), ministeriön päätöksentekovallan (perustuslain 67 §) ja eduskunnan osallistumisen (perustuslain 47 ja 97§) koskevien säännösten kannalta.

Täysivaltaisuus ja julkisen vallan käyttö

Käsitteet ”yhteistoiminta” ja ”muu kansainvälinen toiminta”

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annettuun lakiin esitetään lisättäväksi kansainvälisen avun rinnalle käsitteet ”*yhteistoiminta*” ja ”*muu kansainvälinen toiminta*”. Käsitteiden lisääminen mainittuun lakiin ja puolustushallinnon toimialakohtaiseen lainsäädäntöön (puolustusvoimista annettu laki, aluevalvontalaki) ei muuttaisi voimassa olevien lakien perusteluista jo tällä hetkellä ilmenevää oikeuden tilaa. Käsitteiden lisäämisen tarkoituksena olisi selkeyttää ja täsmentää nykyistä sääntelyä. Samalla käsitteiden määrittelyssä on ollut kuitenkin tarve säilyttää tietty yleisyys ottaen huomioon lakiehdotuksen tavoite lisätä soveltamisen joustavuutta muun muassa saatujen kokemusten perusteella.

Edellä mainittuja käsitteitä ei hallituksen käsityksen mukaan ole pidettävä sääntelyn täsmällisyyden kannalta ongelmallisina ottaen huomioon perustuslain aiempi lausuntokäytäntö. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin antanut jossakin määrin merkitystä sotilaallisen maanpuolustuksen erityiselle luonteelle arvioitaessa sääntelyn täsmällisyyttä (PeVL 51/2006 vp, s. 2—3). Myös kansainvälisen avun ja muun kansainvälisen toiminnan osalta perustusvaliokunta on todennut, että Puolustusvoimien kansainvälisen tehtävän määrittelyn jonkinasteinen väljyys ei muodostunut ongelmalliseksi, erityisesti ottaen huomioon avun antamisessa noudatettava päätöksentekomenettely (PeVL 65/2016 vp, s. 3).

Kansainvälisen oikeuden rajoitteiden huomioon ottaminen päätöksenteossa

Voimassa olevassa laissa kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta ja toimialakohtaisessa lainsäädännössä edellytetään, että apua koskevassa päätöksenteossa otetaan huomioon *Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt*. Sama rajoite koskisi myös yhteistoiminnasta tai muusta kansainvälisestä toiminnasta päättämistä. Kansainvälisen oikeudet asettamat rajoitteet merkitsevät muun muassa, että päätöksenteossa on huomioitava kunkin valtion yksinomainen toimivalta omalla alueellaan. Tämä tarkoittaa, että Suomen viranomaisten toimiminen toisen valtion alueella edellyttää lähtökohtaisesti aluevaltion suostumusta ja/tai YK:n turvallisuusneuvoston mandaattia. Viranomaistoiminta toisen valtion alueella ilman suostumusta tai em. mandaattia on lähtökohtaisesti oikeudenvastainen teko. Aluevaltion suostumus on kuitenkin oikeudenvastaisuuden poistava peruste.

Viranomaisten toimivaltuudet

Viranomaisten toimivaltuuksiin ja voimankäytön sisällöllisiin edellytyksiin ei esitetä muutoksia.

Yhteistoiminnan lisäämisellä puolustusvoimista annettuun lakiin ei muutettaisi nykytilaa. Lähtökohtana voimassaolevassa laissa on ollut, että säännökset soveltuisivat myös yhteistoimintaan, vaikka yhteistoimintaa ei ole säännöksissä nimenomaisesti mainittu. Näin ollen samat edellytykset, jotka on säädetty puolustusvoimista annetun lain 4 b §:ssä ja jotka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella, koskisivat siten myös yhteistoimintaa (PeVL 65/2016 vp, PuVM 2/2017 vp).

Poliisilain 9 luvun 9 b §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sisäministeriö voisi pyytää poliisin toimialaan kuuluvaa kansainvälistä apua myös EU:lta tai kansainväliseltä järjestöltä. Rajavartiolain 15 d §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sisäministeriö voisi päättää rajaturvallisuusavun pyytämisestä myös suoraan toiselta valtiolta. Molemmissa lakiehdotuksissa ehdotetaan, että voimassa olevat säännökset Suomeen pyydetyn toisen valtion virkamiehen toimivaltuuksista, rikosoikeudellisesta vastuusta, vahingonkorvausvelvollisuudesta ja Suomen viranomaisten ohjaus- ja johtovallasta ulotettaisiin koskemaan myös ehdotettujen lainmuutosten nojalla Suomeen pyydettyä henkilöä. Perustuslakivaliokunta katsoi käsitellessään sisäministeriön hal-

linnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön muuttamisesta annettua hallituksen esitystä (HE 107/2016 vp), että ehdotettu sääntely on ongelmaton perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta (PeVL 66/2016 vp, s. 2 - 3).

Edellä sanottu huomioiden voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavat lakiehdotukset poliisilain ja rajavartiolain muuttamiseksi eivät hallituksen käsityksen mukaan ole ongelmallisia perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta.

Suomen viranomaisten toimivaltuudet Suomen alueen ulkopuolella

Esityksessä esitetään lisättäväksi yhteistoiminta puolustusvoimista annetun lain 12 a §:ään, joka koskee Puolustusvoimien toimivaltaa ja voimakeinojen käyttöä Suomen alueen ulkopuolelta. Poliisilain 9 luvun 9 b §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sisäministeriö voi antaa poliisin toimialaan kuuluvaa kansainvälistä apua myös EU:lle tai kansainväliselle järjestölle. Rajavartiolain 15 d §:ää muutettaisiin siten, että Rajavartiolaitos voisi antaa rajaturvallisuusapua myös toiselle valtiolle.

Viranomaisen toimivaltuuksien sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen kannalta (ks. esim. PeVL 51/2006 vp, s. 2/I). Säännöksen mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Hallituksen esityksessä ei esitetä sisällöllisiä muutoksia Puolustusvoimien toimivaltaan tai voimakeinojen käyttöön, joista on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 65/2016 vp). Kyse on lainsäädännön selventämisestä lisäämällä yhteistoiminta nimenomaisesti puolustusvoimista annetun lain säädöstekstiin. Sisäministeriön hallinnonalalla kyse on samoin voimassa olevien toimivaltuuksia, rikosoikeudellista vastuuta, vahingonkorvausvelvollisuutta sekä ohjaus- ja johtovaltaa koskevien säännösten ulottamisesta poliisin EU:lle tai kansainväliselle järjestölle annettavaan apuun sekä rajavartiolaitoksen apuun toiselle valtiolle. Myös nämä säännökset on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 66/2016 vp).

Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston välinen toimivallanjako

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain soveltamisalan laajentaminen koskemaan yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa ei vaikuta tasavallan presidentin ja valtioneuvoston väliseen toimivallanjakoon, josta on säädetty lain 2 §:ssä.

Eduskunnan osallistuminen kansainvälistä apua koskevaan päätöksentekoon

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain soveltamisalan laajentaminen koskemaan yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa ei vaikuta eduskunnan osallistumiseen päätöksentekoon lain 3 §:n mukaisessa (normaalissa) menettelyssä. Eduskunta on edelleen kytketty lakiehdotuksen 3 §:n mukaisesti päätöksentekomenettelyyn, jos yhteistoiminta tai muu kansainvälinen toiminta voi sisältää sotilaallisten voimakeinojen käyttöä.

Ministeriön toimivalta kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain 4 §:ssä tarkoitetussa kiireellisyysmenettelyssä

Esityksessä ehdotetaan, että 4 §:ssä säädettyä kiireellisiä asioita koskevaa päätöksentekomenettelyä sovelletaan kansainvälisen avun lisäksi myös yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan. Lisäksi ehdotetaan lain 4 §:ään sisältyvän maantieteellisen rajauksen poistamista. Maantieteellisen rajauksen perusteella 4 §:n mukainen päätös voidaan tehdä vain, jos kyse on avun antamisesta tai vastaanottamisesta toisaalta Suomen ja toisaalta EU:n, EU:n jäsenvaltio tai Pohjoismaan välillä.

Maantieteellistä rajausta Suomen ja Euroopan unionin tai sen muiden jäsenvaltioiden kesken taikka Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä perusteltiin alun perin hallituksen esityksessä HE 72/2016 vp, s. 57 sillä, että kyse oli Suomen kannalta läheisistä valtioyhteisöistä, joihin Suomella on vakiintuneesti kiinteät suhteet ja joiden kanssa myös viranomaisyhteistyö on tiivistä ja muodoiltaankin usein sääntelyyn perustuvaa. Perusteluna rajaukselle voidaan katsoa olevan myös perustuslain 1 §:n 3 momentin säännös Suomen jäsenyydestä Euroopan unionissa.

Eduskuntakäsittelyssä perustuslakivaliokunta edellytti, että ministeriön toimivallan ulkopuolelle tulee perustuslain 67 §:stä johtuvista syistä rajata lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu apu, johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä, 5 kohdassa tarkoitettu ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävä apu ja 6 kohdassa tarkoitettu laajakantoisesti ja periaatteellisesti tärkeä apu. Valiokunta katsoi, että tällaiset muutokset ovat edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PeVL 64/2016 vp). Tämän johdosta lain 4 § säädettiin koskemaan ainoastaan 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua EU:n yhteisvastuulauseketta, 2 kohdassa tarkoitettua keskinäisen avunannon lauseketta ja 3 kohdassa tarkoitettua merkittäviä sotilaallisia voimavaroja koskevaa apua. Pykälässä kuitenkin säilytettiin esitykseen sisältynyt maantieteellinen rajaus huolimatta siitä, että EU-lausekkeet sisältävät jo itsessään maantieteellisen rajauksen, mikä tarkoittaa, että lausekkeita sovelletaan vain EU:ssa tai EU:n jäsenvaltioiden välillä. Perustuslakivaliokunta ei ottanut lausunnossaan kantaa säännöksen alkuperäiseen maantieteelliseen rajaukseen.

On huomattava, että alkuperäisellä, EU:ta, EU:n jäsenvaltioita ja Pohjoismaita koskevalla maantieteellisellä rajauksella on perustuslakivaliokunnan esittämän 4 §:n tilanteita koskevan soveltamisalan rajauksen jälkeen merkitystä käytännössä vain silloin, kun kyse on avusta, johon sisältyy merkittäviä sotilaallisia voimavaroja ja vain silloin, kun tilanteessa ei samalla ole kyse ulko- ja turvallisuuspoliittisesta merkittävästä avusta tai laajakantoisesta ja periaatteellisesti tärkeästä avusta taikka avusta, johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä. Edellä sanottu huomioon ottaen maantieteellisen rajauksen poistamisen jälkeen pykälän soveltamisala koskisi edelleen suurelta osin vain EU-lausekkeita. Käytännössä maantieteellisellä rajauksella olisi EU-lausekkeiden ulkopuolella merkitystä vain merkittävien sotilaallisten voimavarojen ollessa kyseessä ja vain silloin, kun tilanteessa ei samalla ole kyse ulko- ja turvallisuuspoliittisesta merkittävästä avusta tai laajakantoisesta ja periaatteellisesti tärkeästä avusta taikka avusta, johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä. Edellä todettu ja perustuslain 67 § huomioiden ei hallituksen käsityksen mukaan ole estettä sille, että 4 §:n kiireellisyysmenettelyä koskeva päätöksenteko säilyisi maantieteellisen rajauksen poistamisen jälkeen edelleen ministeriötasolla. Tämä lähestymistapa vastaa perustuslain 67 §:ää, jonka mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistaan laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat sekä ne muut asiat, joiden merkitys sitä vaatii.

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu sotilaallisia voimakeinoja koskeva kiireellisyysmenettely

Sotilaallisia voimakeinoja koskevalla 5 §:ssä säädetyllä kiireellisellä menettelyllä on merkitystä eduskunnan osallistumisen kannalta. Muilta osin 5 §:n mukainen päätöksentekomenettely vastaa lain 2 §:ssä säädettyä normaalia päätöksentekomenettelyä.

Lain 5 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan terrori-iskun sijaan säännöstä sovellettaisiin ihmisten henkeä ja terveyttä vakavasti uhkaavan vaaran torjumiseksi. Säännöstä sovellettaisiin edelleen lisäksi valtakunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vaaran torjumiseksi. Toiseksi säännökseen lisättäisiin näihin vaikutuksiltaan rinnastettavat tilanteet. Kolmanneksi esitetään vaaran välittömyyden edellytyksestä luopumisesta. Neljänneksi ehdotetaan maantieteellisen rajauksen poistamista. Lain 5 §:ssä säädetty päätöksentekomenettely säilytettäisiin ennallaan. Säännös rajattaisiin edelleen poikkeuksellisen kiireellisiin ja vakaviin tilanteisiin.

Perustuslakivaliokunta katsoi hallituksen esitykseen HE 72/2016 vp sisältynyttä sotilaallisia voimakeinoja koskevaa kiireellisyysmenettelyä käsitellessään, että sääntely 5 §:ssä ei kokonaisuutena arvioituna ole ristiriidassa valiokunnan aikaisemman eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien huomioon ottamista koskevan käytännön kanssa, eikä se muodostu ongelmalliseksi perustuslain kannalta. Valiokunta korosti vielä myös sitä seikkaa, ettei ehdotettu sääntely eduskunnan osallistumisen muodoista vaikuta perustuslain 47 ja 97 §:stä johtuvaan eduskunnan tietojensaantioikeuteen eikä perustuslain 96 §:stä johtuvaan eduskunnan osallistumiseen EU-asioiden kansalliseen valmisteluun (PeVL 17/2017 vp). Säännökseen nyt ehdotettujen muutosten ei arvioida merkittävästi vaikuttavan eduskunnan toimivaltaan tai vaikutusmahdollisuuksiin, koska säännös olisi edelleen rajattu poikkeuksellisen kiireellisiin ja vakaviin tilanteisiin ja koska kiireellisyysmenettelyn käyttöönoton kynnys jäisi edelleen riittävän korkeaksi. Kuten voimassa olevassa laissakin edellytetään, valtioneuvoston on edelleen annettava asiasta selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle ennen 5 §:ssä tarkoitettua päätöksentekoa. Päätöksenteon jälkeen asia saatetaan välittömästi eduskunnan käsiteltäväksi, jolloin avun

tai toiminnan jatkamisesta tai lopettamisesta päätetään lain 2 ja 3 §:ssä säädetyssä normaalissa päätöksentekomenettelyssä.

Ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta eduskunnan perustuslain 47 ja 97 §:n mukaiseen tiedonsaantioikeuteen.

Asevelvollisten osallistuminen yhteistoimintaan

Perustuslain 127 §:n mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään. Maanpuolustusvelvollisuuden sisältöä ei ole määritelty perustuslain 127 §:ssä tarkemmin, mutta perustuslain esitöiden (HE 1/1998 vp) mukaan se kattaa sotilaallisen maanpuolustuksen lisäksi muutkin isänmaan puolustamisen muodot. Perustuslain mukainen maanpuolustusvelvollisuus ei kuitenkaan aseta Suomen kansalaisille velvollisuutta minkään muun maan kuin Suomen puolustamiseen.

Esityksen mukaan varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaiseen palvelukseen ulkomailla, jos hän osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti yhteistoimintaan, silloin kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Varusmiespalvelusta suorittavan tai kertausharjoitukseen osallistuvan asevelvollisen osallistuessa lyhytaikaisesti ulkomailla Suomen sotilaalliseen puolustamiseen tavanomaisen laivapalveluksen aikana nimenomaista suostumusta ei edellytetä.

Suomen sotilaallinen puolustaminen voi joissakin tilanteissa erityisesti yhteistoiminnan ja tavanomaisen laivapalveluksen osalta tapahtua Suomen alueen ulkopuolella. Yhteistoimintaa voidaan harjoittaa toisen valtion, EU:n tai kansainvälisen järjestön kanssa esimerkiksi aluevalvontaan liittyen. Näissä tapauksissa, joissa kyseen voitaisiin katsoa olevan Suomen sotilaallisesta puolustamisesta, nimenomaista suostumusta ei edellytettäisi. Asevelvollisuuslaissa säädettyjä rajoituksia asevelvollisen määräämisestä muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen ei myöskään sovellettaisi.

Asevelvollisten osallistumisessa yhteistoimintaan ei hallituksen näkemyksen mukaan arvioida olevan perustuslaillisia ongelmia edellä mainitut rajaukset huomioon ottaen.

Sotavarustein tapahtuvaa asevoiman käyttöä sisältävä tuki poliisille

Poliisilain 9 luvun 2 a §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisille annettava tuki voi sisältää poliisitehtävän suorittamiseen soveltuvan sotilaan henkilökohtaista aseistusta tai rajaturvallisuustehtävien suorittamiseksi hyväksyttyä Rajavartiolaitoksen aseistusta voimakkaamman aseistuksen käyttöä. Rajavartiolaitoksen tuen osalta momenttiin otettaisiin viittaussäännös Rajavartiolain 77 a §:n 3 momenttiin. Tarkoituksena olisi saattaa poliisin ulkomailla Puolustusvoimilta tai Rajavartiolaitokselta tarvitseman tuen sisältö pitkälti yhdenmukaiseksi Puolustusvoimien virka-avusta annetun uuden lain (342/2022) sekä sen säätämisen yhteydessä rajavartiolakiin tehtyjen muutosten kanssa.

Poliisilain 9 lukuun ehdotetaan uutta 2 c §:ää, jossa säädettäisiin toisen viranomaisen tuesta poliisille sen antaessa tukea ulkoasiainhallinnolle. Sisäministeriö päättäisi tuen pyytämisestä poliisin toimialaa kuuluvaa tehtävää varten toiselta viranomaiselta, lähinnä Rajavartiolaitokselta tai Puolustusvoimilta. Koska pykälässä viitataan 2 a §:ään, poliisille annettava tuki voi sisältää mainitun pykälän mukaisia voimakeinoja.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut Poliisilain 9 luvun 2 a §:n ja rajavartiolain 77 a §:n suhdetta perustuslakiin lausunnossaan PeVL 66/2016 vp (HE 107/2016 vp, s. 57-59.). Perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 3/2022 vp) säädettyjen Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 8 §:n ja rajavartiolain 77 a §:n suhdetta perustuslakiin on lisäksi arvioitu seikkaperäisesti mainitun lain esitöissä (HE 106/2021 vp, s. 91-103). Näissä lausunnoissa ja esitöissä sotavarustein tapahtuvaa asevoiman käyttöä ja sotilaallisten voimakeinojen käyttöä viranomaisten välisissä virka-apu- ja tukitilanteissa on arvioitu erityisesti perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten ja perustuslain 2 §:n 3 momentin näkökulmasta.

Edellä mainittuihin poliisilain muutosehdotuksiin ei hallituksen käsityksen mukaan sisälly sellaista valtiosääntöoikeuden kannalta merkityksellistä uutta sääntelyä, jonka vuoksi ne vaikuttaisivat lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Henkilötietojen käsittely Rajavartiolaitoksessa

Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella täydentämään Euroopan unionin yleistä tietosuoja-asetusta ja rikosasioiden tietosuojadirektiiviä. Rajavartiolaitoksen suorittaman henkilötietojen käsittelyn perusoikeusvaikutuksia sekä lain säätämisjärjestystä on arvioitu hallituksen esityksessä HE 241/2018 vp. Nyt ehdotetut muutokset henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 36 ja 38 §:ään tarkoittavat käytännössä vähäisiä muutoksia henkilötietojen luovuttamiseen. Luovutettavat tiedot olisivat samoja kuin mitä jo voimassa olevan sääntelyn perusteella voidaan luovuttaa. Samoin vastaanottavat tahot olisivat käytännössä samoja, joille jo voimassa olevan sääntelyn perusteella voidaan luovuttaa henkilötietoja. Muutoksilla ei ole voimassa olevaan sääntelyyn nähden merkittäviä perusoikeusvaikutuksia.

Johtopäätös

Käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen ei hallituksen käsityksen mukaan sisälly säännöksiä, jotka edellyttäisivät perustuslain mukaista säätämisjärjestystä ja lakiehdotukset voitaisiin siten käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä

Tiedoksi OIK-01, OIK-20, POL-10, AVS-PAL, VSI-00, UMI-00